

OBICEIURI DIN VIAȚA DE FAMILIE OHABA-FORGACI

I. INTRODUCERE

Străbătând pământul mănos al Banatului, râul Timiș binecuvântează cu apele sale nu numai holdele cu rod bogat, ci și oamenii ce trăiesc pe aceste meleaguri.

Bănățenii au fost cunoscuți din vechime ca oameni destoinici și harnici, iubitori ai gliei străbune, urmași demni ai strămoșilor lor. Locuitorii acestor meleaguri sunt meșteri renumiți și gospodari cu faimă binemeritată, sunt oameni cu o mare responsabilitate față de rostul lor în societate.

Dacă hărnicia, dăruirea de sine, pasiunea, cinstea și curajul îi caracterizează în muncă, tot atât de bogat le este și sufletul.

Obiceiurile înrădăcinate în viața acestor oameni, manifestate uneori identic, alteori diferit de-a lungul istoriei, comunică o poezie netăgăduit de valoroasă.

Obiceiurile, datinile, cântecele rituale însoțesc viața omului de la naștere până la moarte, prelungindu-se, uneori, în diverse și multiple aspecte, chiar și după aceasta.

Existența obiceiurilor este foarte veche, adâncindu-se în începuturile istoriei popoarelor. Viața socială a Greciei și Romei antice este interesantă și prin numărul mare de obiceiuri practicate în împrejurări festive sau obișnuite și dintre care multe au străbătut și rezistat timpurilor, continuându-se, sub aceleași forme, îmbogățite, sau cu alte sensuri, pe teritoriul țării noastre.

1. Zona geografică

Satul Ohaba-Forgaci aparține comunei Boldur, județul Timiș. Este așezat în lunca Timișului, în partea stângă a cursului mijlociu al acestui râu, la distanța de circa 1 km. Are ca vecini satele: Belinț și Chizătău la nord, Jabăr la est, Boldur la sud-est, Sinersig la sud și Ficătari la vest. Din comuna Boldur mai fac parte și satele: Jabăr, Boldur și Sinersig.

De jur împrejurul satului se află terenuri cu pământ arabil în suprafață de 1.400 ha, împărțit în loturi mari cu denumiri diferite ca Țarina nouă, Căliuga și Cotul Todereștilor la nord, Vadul Jușchii, Seliște, Ritul Mânzatului, Gherga, Toni, Hotar, Hada, Băltuța, Lehnița, Țărigi, Obița, Ritul, Ritobița și Ocrischilaz la est; a Boldurului, Ornița, Apateu și Fârgaci la sud; Broscari, Șepter și Cherloni la vest. Vatra satului cuprinde o suprafață de circa 120 ha.

2. Clima

Clima este temperată. În ultimii ani s-au produs anumite perturbări în mersul anotimpurilor, astfel ca iarna a fost lipsită de zăpadă, la început destul de blândă, dar spre sfârșit gerul puternic s-a făcut simțit. Primăvara nu a mai plouat așa de mult ca altădată, anunțând o ușoară secetă. Nici vara nu a mai fost așa de călduroasă. Ploile abundente cad toamna și primăvara. Vânturile bat iarna dinspre nord-vest, sud-vest, mai rar dinspre nord-est, sud și sud-est.

3. Apele

La nordul satului Ohaba-Forgaci, la distanța de circa 1 km curge Timișul.

În partea de sud a satului curge pârâul Ulău (Timișâna), cu debit abundent în timpul primăverii.

4. Relieful

Relieful este în întregime șes, nici o ridicătură de teren nu intervine pentru a conturba monotonia câmpiei. La distanță apreciabilă se văd dealurile Sacoșului-Mare și ale Silagiului, dealurile Făgetului spre nord.

5. Primele știri despre locuitorii satului Ohaba-Forgaci

Așezarea a apărut pe aceste meleaguri în timpul daco-romanilor.

În sec. al XV-lea Ohaba este scrisă în documentele regimului austro-ungar cu numele de Kewhaba și aparținea districtului Lugoj. Numele de Forgaci s-a dat Ohăbii în cinstea consilierului Anton Forges pentru a fi deosebită de celelalte Ohabe. Spre sfârșitul sec. al XVI-lea Ohaba aparținea districtului Timiș. În 1527 Papa Benedict XII a dat lui Anton Forgacs suma de 3.000 de galbeni și o parte din pământurile Ohăbii pentru faptul că a omorât pe prințul Durazo.

Documentele afirmă că toponimicul Ohaba constituie o expresie a relațiilor social-economice și juridice din timpuri foarte vechi. Cuvântul își are origine într-un vechi termen juridic "ohabă" al cărui înțeles era: pământ, proprietate scutită de dări către stat.

Numele satului era maghiarizat, dar numele și simțămintele locuitorilor nu au fost maghiarizate.

Școala s-a înființat în anul 1750. Spre sfârșitul sec. al XIX-lea s-a clădit noul local de școală confesională, care după primul război mondial se transformă în școală de stat. Localul școlii noi s-a dat în folosință în anul 1929 fiind clădit prin mijloace locale sub conducerea învățătorului Constantin Mihai. Fostul local de școală a rămas în folosința Căminului Cultural, până în anul 1969 când s-a terminat noul Cămin Cultural.

La 23 aprilie 1953 s-a deschis o grădiniță de copii, prima educatoare fiind Lutescu Măria.

6. Ocupațiile

Locuitorii acestui sat s-au ocupat și se mai ocupă cu agricultura și creșterea animalelor. Spre deosebire de prezent, în trecut femeile se ocupau cu prelucrarea cânepii pe care o prelucrează, o torc, țesând din ea pânză din care confecționau haine.

La fel și bărbații, în trecut se ocupau cu construirea locuințelor, olăritul, confecționarea cojoacelor și a opincilor.

7. Portul din satul Ohaba-Forgaci

Portul a fost și este pur românesc, asemănător localităților vecine: Belinț, Chizătău, Ficătari, Boldur și Jabăr.

Îmbrăcămintea de toate zilele era în cea mai mare parte lucrată în casă de gospodine.

Bărbații aveau în picioare opinci cu obiele, cizme, bocanci cu tureci, vara mai purtau cizme negre de box cu pinteni, cizme galbene.

"Izmenele" erau vârâte în obiele, în cizme sau în tureci și erau confecționate din pânză albă de bumbac. Iarna purtau cioareci (pantaloni din șubă-lână). Cămașa era lungă până la genunchi, era confecționată din pânză albă de bumbac având diferite cusături pe "poale", pe piept, la guler și la "pumnași" (manșete), executate din mătase sau bumbac de diferite culori. Peste cămașă aveau cingătoare de curea sau brăciră țesută în război, din lână sau cu fir de aur. Peste cămașă mai aveau burdic (cojocel) cu înflorituri sau laibăr (ciurc), acesta fiind țesut din lână numită "șubă". Mai târziu aveau laibăr din stofă neagră.

Iarna purtau peste cămașă și laibăr "duruț" făcut din "șubă" sau mai aveau mânecar din piele de box ori cojoace, iar pe cap "clăbăț" (căciulă din piele de miel). Vara pe cap aveau pălărie cu boruri mici întoarse în sus pe timp de ploaie confecționate din pluș, păr sau paie

Femeile ohăbence aveau în picioare opinci cu obiele, cizme, pantofi decupați, sandale de piele.

"Poalele" erau confecționate din pânză albă de bumbac, având cusături în diferite culori. "Spăcelul" acoperea partea superioară a corpului, fiind tot din pânză albă de bumbac și având cusături la guler, "pumnași", pe piept și pe mâneci cu aceleași culori ca și la poale. Se încingeau cu brăuri țesute din lână, iar mai târziu din aur. Peste poale purtau "cotrânță", femeile măritate câte două, una în față și alta în spate, iar fetele doar una în față. Cotrânțele erau țesute din lână apoi țesute cu fir de aur. Femeile mai purtau la spate (în loc de cotrânță) opreg cu ciucuri din fir de aur.

Peste spăcel iarna aveau "becheș" (cojocel fără mâneci), scurteică, "duruț", iar vara laibăr din lână.

Pe cap aveau "cârpă" (batic) din stambă, glot, diftin, stofă brodată sau mătase. Iarna aveau peste și o cârpă groasă (din lână).

De prin anul 1953 portul bărbătesc este asemănător celui de la oraș. Femeile și-au schimbat și ele portul puțin mai târziu, prin anii 1958-1960.

II. OBICEIURI

Legate de meteorologia populară apar în Ohaba-Forgaci o seamă de obiceiuri pe cale de dispariție pe care populația le consideră în prezent niște fapte diverse și le tratează în consecință ca pe ceva din domeniul trecutului.

În noaptea de Anul nou, se practică prevederea caracterului meteorologic al lunilor de peste an "calendarul de ceapă" cu 12 "găoci de ceapă" (foile bulbucului) în care se presară sare, se "sorocește" cu numele lunii fiecare găoace, totul punându-se în fereastră, unde se lasă până dimineața. "Găoacea care asudă" arată lună ploioasă.

În dimineața de 6 ianuarie direcția din care bate vântul se consideră predominantă de peste an. Este așa numitul "botezul vântului".

Durata iernii este pusă pe seama ursului care la 2 februarie se zice că iese din bârlog să-și vadă umbra.

Un obicei care ne-a atras atenția în mod deosebit și care ne amintește de "haruspicii" Romei antice care interpretau forma și poziția măruntaielor animalelor sacrificate, este acela de a interpreta splina porcului tăiat la sărbătorile de iarnă. "Dacă cotorul al gros stă înainte, cică e iarnă înainte, dacă e înapoi cotorul ăl gros, cică e iarna înapoi și așa știu când e iarna mai grea."

Perioadele de secetă erau întâmpinate după un străvechi obicei cu "paparudele" numite local "păpărugă" care "cereau" ploaie după ritualul bine cunoscut și în alte părți, obicei complet dispărut în prezent din Ohaba-Forgaci.

"Paparudă rudă
Ieși afar'și udă!
Cu găleata, leata,
Peste toată gloata;
Cu găleata plină,
Ploile să vină!
Cu găleata rasă,
Ploile se varsă."

Un alt obicei local prin care se "cere" ploaia, este spargerea unui mușuroi de furnici. Se alegea un copil cu "singur nume" în sat (nume unic), care trebuia să spargă un mușuroi și să rostească formula "cum se adună furnicile, să se strângă norii la un loc, s-aducă ploaia"

Cărămidarii care au venit în Ohaba-Forgaci pentru a face cărămidă "oamenii puneau pe seama lor seceta știut fiind că ei își usucă cărămida la soare". Pentru a "lega ploile" se spune că ei leagă o broască la coșul colibeii sau că pun prima cărămidă confecționată în vatra focului și sub ea o broască vie. Agricultorii interesați în căderea precipitațiilor, pe vreme de secetă se duceau la cărămidari să le dea broasca și cărămida, pentru ca să le arunce în apă, ca să "dezlege ploile".

O reminiscență a obiceiurilor agrare se practică la 1 Mai (Armindenul) când se pune în poartă "craca verde de salcă" păstrată aci până vara târziu chiar dacă se ofilește. Această salcie era simbolul bogăției în cereale, fructe, al unui an deosebit de rodnic. Și astăzi se mai pune salcie, obiceiul păstrându-se aproape nealterat.

III. OBICEIURI DIN VIAȚA DE FAMILIE

Obiceiurile românilor, pe care le mai surprindem și astăzi active, sunt o îmbinare a fondului autentic al culturii geto—dacice cu elemente de cultură provenite din lumea clasică a grecilor și romanilor, sau cu elemente din cultura popoarelor vecine cu care strămoșii noștri au venit în contact.

Influențele noi au fost primite și asimilate, integrându-se tezaurului de bază autohton ce va constitui zestrea culturală pe care noi o moștenim în și o întregim în devenirea istorică.

Din studiile întreprinse de etnologi asupra obiceiurilor ceremoniale se desprinde concluzia că: cele

mai multe dintre ele sunt în declin, dispar din practica colectivităților. Fac excepție într-o oarecare măsură obiceiurile ceremoniale din ciclul vieții care s-au schimbat, dar continuă într-o formă nouă, generată de schimbări sociale. Ceremonialul intim, privat, legat de existența individuală are ca scop realizarea unei permanente legături între individ și societate, axându-se pe cele mai importante momente ale vieții.

1. Obiceiuri de naștere

În legătură cu nașterea, credința populară consideră că unele trăsături psihice și fizice ale copilului sunt determinate de comportarea femeii în timpul gravidității. De aceea i se interziceau o serie de activități, nu trebuia să se mire pentru că copilul se va naște cu semne, atingerea cu piciorul a unei pisici sau vite determina ca pruncul să se nască cu mult păr pe corp, nu trebuia să primească nimic de la nimeni, i se interzice chiar să mănânce prune îngemănate, crezând că va naște copii gemeni.

Femeia naștea copilul acolo unde se afla, în cel mai bun caz acasă pe vatră. Ca să nască mai ușor, bea vin încălzit. Ea era ajutată de mamă și de moașă, o persoană din neam.

Fiecare familie din sat își are moașa și nașii săi, care continuă din tată în fiu. Dacă vreo familie își pierde moașa sau nașii, viitoarea mamă, ori perechea de tineri își caută altă moașă și alți nași.

Viitoarea mamă, în preajma nașterii își anunță moașa (baba de buric) a familiei pentru a pregăti cele necesare noului născut. După ce mama a născut, vine baba să-i taie ombilicul (buricul) noului născut, îi aduce scutece noi, îl scaldă și îl înfășoară cu fașe noi. Până când i se face molitva (apă sfințită) noului născut la preot, în apa din prima scaldă îi toarnă molitvă de la Bobotează. Baba pregătește mâncarea pentru mamă, din cele mai nutritive alimente.

La trei zile seara, baba se duce la noul născut cu o turtă (pogace) din pâine nedospită, un usturoi, un brâu, o linguriță de sare, apoi încinge pe mama născutului cu brâul, îi pune sare pe genunchi și o pune să ia cu limba puțină sare ca să-i vină lapte destul pentru născut. Toate acestea sunt în legătură cu ursitoarele, care vin în a treia seară pentru a ursi viitorul copilului.

În noaptea a treia mama doarme, pândește ca să audă ursitul, iar dacă o fură somnul, ce visează se zice că acela va fi viitorul copilului.

Când mama e destul de sănătoasă se pregătesc pentru botez. Baba e pregătită cu pânză, costumașe, scutece. Pentru mamă va aduce: un șorț de mătase, sau lucrat în război, altele mai înstărite aduc stofă pentru costum și când merg la biserică, materialul acesta se pune deasupra copilului. Se mai pune lângă copil cămașa tăticului, bani, flori, tămâie sau cuie pentru a fi ferit de lucrurile rele. Baba duce copilul în brațe până la biserică, unde o așteaptă o masă cu o lumânare, la care a învelit doi metri de diferite materiale, o panglică, ață și flori, și la un colț al panglicii leagă un ban de metal și tămâie. Și astăzi se mai păstrează aceste obiceiuri, dar spre deosebire de trecut, copilul este dus la biserică în cărucior, iar dacă este vreme rea, cu mașina. Darul nașului sau al nașei legat la lumânare, numit "crișmă", atârnă pentru a fi văzut.

Botezul se face după una-patru săptămâni de la nașterea copilului. La botez sunt invitați prietenii familiei, rudele și vecinii. Când noul născut e dus la biserică pentru a fi botezat, mama copilului rămâne acasă și se ocupă cu activitățile gospodărești, pe care ar dori să și le însușească copilul cu vrednicie, în viață. Dacă e băiat mama curăță grajdul, mătură curtea, ține plugul, scoate caii sau boii, cântă, citește, fluiere și joacă. Dacă e fată, mama coase, toarce, țese, citește, cântă, joacă.

La biserică, copilul este ținut în brațe de moașă sau de nașă. Când se întorc de la biserică, copilul este purtat în brațe de moașă, și e primit în casă de cineva din familie, pe fereastră pentru a trăi mult. După aceea se servește prânzul. În fruntea mesei stau moașa și nașii, apoi ceilalți oaspeți. La sfârșitul mesei moașa aduce copilul și îl pune pe masă, spunându-le oaspeților să-i ghicească numele. Fiecare spune câte un nume până îl vor ghici. Moașa va trece pe la fiecare invitat care-l va "cinsti" pe noul născut, adică îi dau bani, daruri. Fiecare spune "Eu îi dau bani, D-zeu să-i dea ani" sau "Eu îi dau puțin, D-zeu să-i dea mult". După cinstirea copilului invitații joacă, cântă, iar cei mai bătrâni stau și privesc. Botezurile de astăzi sunt așa de mari aproape ca și nunțile și spre deosebire de trecut, acum la botez vin și lăutari care vor distra oaspeții. În seara zilei în care a fost botezul, copilul nu mai este scaldat, pentru ca să nu să spele de pe corpul său "mirosul" cu care a fost uns la biserică.

Moaşa este dăruită de mama copilului prin "spălatul mâinilor" adică se spală reciproc pe mâini cu apă sfinţită şi mama zice: "Iartă moaşă", iar moaşa răspunde "Cu iertăciune" şi dăruie pe moaşă cu o farfurie de prăjituri, o bucată de pânză ori stofă şi bani. La fel se dă naşului şi naşei, cărora li se spală şi lor mâinile fiind şi ei dăruţi cu o farfurie de prăjituri, o bucată de pânză şi bani.

În caz că se naşte un copil debil sau după constatările medicului cu şanse minime de supravieţuit, asemenea copil este botezat imediat pentru a nu muri cumva "păgân", ceea ce ar fi mare păcat.

Timp de câteva săptămâni după naştere, copilul nu are voie să fie scos afară din casă. Când este dus pentru prima oară la plimbare i se leagă la mână o panglică roşie, care are menirea de a-l feri pe copil de deochi. Când i s-a făcut copilului prima baie, de obicei seara, apa respectivă se aruncă abia a doua zi dimineaţa. În timpul nopţii ea se ţine în camera unde doarme copilul pentru ca acesta să aibă în continuare un somn liniştit. Până la vârsta de un an, potrivit obiceiurilor vechi, nu trebuie să i se taie unghiile sau să fie tuns deoarece l-ar face nefericit în viaţă.

2. Obiceiuri de căsătorie

Un act din viaţa individului care se celebrează apelându-se la ceremonial este căsătoria, moment prin care familia şi colectivitatea recunosc saltul ce marchează trecerea de la o categorie socială şi civilă la alta, respectiv de la o grupă socio—dependentă, la alta independentă, cea a capilor de familie. Căsătoria este momentul cel mai important din viaţa omului.

Tinerii care se cunosc destul de bine aduc la cunoştinţă familiei această hotărâre, cerându-le aprobarea. Sfatul familiei hotărăşte dacă băiatul sau fata poate să se căsătorească cu alesul sau cu aleasa.

În urmă cu 50-80 ani tinerii nu erau cei care hotărau. De multe ori ei nici nu se cunoşteau decât cu câteva zile înaintea nunţii. Părinţii hotărau totul, dar mai întotdeauna zestrea hotăra. Ei se înţelegeau asupra zestrei alcătuită din: pământ, vite, galbeni şi haine. De remarcă este faptul că înainte fiecare familie oricât de săracă era făcea nuntă cu lăutari.

Peşitul este momentul în care tinerii se cunosc, mai ales când sunt din sate diferite. Înainte el avea un farmec deosebit. Tinerii erau puşi unul în faţa celuilalt, uneori, pentru prima dată. Fiecare dintre ei căuta să descopere la celălalt calităţi sau defecte, să vadă dacă corespunde cu idealul lui de viaţă. "Peşitoarea" căuta să prezinte părinţilor fetei sau băiatului calităţile celuilalt. Dacă tinerii se plăceau părinţii hotărau logodna. Astăzi peşitul se practică foarte puţin, aproape deloc, tinerii se găsesc singuri nu mai au nevoie de "peşitoare", dar părinţii îşi au şi acum cuvântul, deci ei hotărăsc.

"Căpara"(logodna) Dacă băiatul mergea ginere logodna se făcea la el şi nunta la fată şi invers. Băiatul dădea fetei verigheta şi diferite daruri (pantofi, poale şi cotrânţă), iar cei bogăţi chiar şi galbeni. Căpara este mai mică decât nunta şi este sărbătorită cu rudele apropiate, vecinii şi prietenii cei mai buni. Tânăra este prezentată mesenilor de un grup de 4-6 fete care o aduc zicând:

"Nu vă uitaţi la mine,
Uitaţi-vă pe lângă mine.
V-am adus o fată aleasă,
Să-i fie lui X mireasă."

După ce tânărul îi oferă daruri viitoareii mirese, invitaţii cinstesc şi ei tinerii cu bani şi diferite obiecte. După servirea mesei toţi joacă şi cântă, veselindu-se până seara târziu.

La logodnă părinţii tinerilor hotărăsc nunta şi vor începe pregătirile necesare. Zestrea miresei sau a mirelui este deja pregătită, ea fiind diferită în funcţie de posibilităţile părinţilor. Se dădeau ca zestre: mobilă de cameră sau de bucătărie, covoare alese în război, perini brodate sau cusute.

Chematul la nuntă se face de câţiva tineri chipeşi şi guralivi, "giveri" aleşi dintre rudele cele mai apropiate sau dintre prieteni. Giverii erau îmbrăcaţi în costum popular, azi fiind îmbrăcaţi în costum de stofă. Ei purtau şi poartă şi azi o "pălască"(ploscă) frumos împodobită cu flori, bani de argint sau chiar galbeni, în care au "răchie dă prună" (ţuică). Peste haine au o "şcergură" (ştergar) frumos ţesut, acesta fiind pus în diagonală pe piept şi spate.

Cu ani în urmă ei mergeau călare pe cai împodobiţi frumos cu panglici, verdeaţă şi "băgic" (clopoţel). Astăzi merg cu bicicleta sau cu maşina, Sosiţi în casa gospodarului ce va fi invitat la nuntă, unul

dintre "giveri" zice:

" - Bună ziua, bine v-am găsit!

- Bine ați venit. Pofțiți și ne spuneți ce vânt vă aduce pe la noi!

- Noi ni-s trimișii lu ceacea Ion care vă invită să luați parte la bucuria familiei lui, prilejuită de căsătoria feciorului Vasile și vă roagă să veniți să vă veseliți cu noi. Din partea mirilor vă dorim sănătate și bucurie."

Cel invitat bea țuică din ploscă și urează mirilor sănătate: "Să trăiască cinerii (mirii) și noi pe lângă ei și să ajungem și la botez!"

Nașii își aleg un "stăghiș", cel care va purta steagul. Acesta este făcut dintr-un băț lung pe care se pun "cârpe", "șcerguri" țesute sau cusute, flori, iederă și în vârf un "băgic". "Stăghișul" are datoria să poarte și să păzească "stagul", iar dacă se întâmplă ca cineva să-l fure trebuie să-l plătească scump. "Stagul" se face în ajunul nunții de femei pricepute, la casa nașilor.

Cel mai fastuos este însă îmbrăcatul miresei. Înainte mireasa era îmbrăcată în costum popular. Unele mirese aveau o cotrânță în față și în spate opreg din fire de aur, altele aveau opreg și în față și în spate. Poalele și spăcelul erau cusute cu diferite culori. Pe cap purtau o frumoasă cunună de care este prins "șlaiserul" (voalul).

Cele mai bune prietene gătesc mireasa, cântând diferite cântece ce marchează acest moment:

"Mireasă cununa ta,
Tu o dai pe o basma
Și basmaua-i colțurată
Cu necazuri ce te așteaptă.
Acum pleci din casa ta
De-i avea o soacră rea
Ai să plângi un an și o lună
După maica ta cea bună
Și-ai să te gândești mereu
Și la scump tăicuțul tău."

Mireasa le răspunde:

"Astăzi mi-s cu fecilii
Mâine cu nevestilii
Acum dă voi mă dăspart
Și mă duc într-alt sat,
La socrii și la bărbat
Că așa-i fecilor lăsat."

În timp ce la casa miresei se pregătește mireasa, la casa mirelui, prietenii și rudele se pregătesc să plece după mireasă, nu înainte ca un grup de nuntași să aducă nașii. Cu ei merg și lăutarii. Odată ce au sosit și nașii se merge după mireasă. Dacă mireasa era din alt sat se mergea cu căruțele, iar astăzi se merge cu mașinile. La casa miresei așteaptă invitații miresei, porțile sunt închise, iar mireasa ascunsă. La poartă înainte de a între în curte are loc un adevărat târg între "giveri" și nașul mirelui pe de o parte și reprezentanții miresei pe de altă parte. Cel mai guraliv dintre giveri le spune trimișilor miresei:

"Venim după o căprioară
Frumoasă și sprintenioară
Pîn aici am urmărit-o
Și de aici am pierdut-o.
Dacă nu ne-am înșelat
Credem că aici a intrat
Dați-ne-o s-o luăm acasă
Că-i a mirelui mireasă
Și-o așteptăm cu bucurie

S-o ducem la cununie."

Unul dintre nuntașii miresei răspunde:

"Noi mireasa nu v-o dăm
Până-n mână nu vigem
O mie dă crițarei
Rotunjăi și frumusei
Să-i facem drum la mireasă
Ca s-o duceți pân'acasă."

Înainte de a aduce adevărata mireasă, mirele este păcălit aducându-i-se diferite femei îmbrăcate mirese, mascate, ce stârnesc râsul tuturor. Porțile se deschid și apare adevărata mireasă. Mirii se sărută, iar nuntașii beau, cânta și joacă. După aceea întreaga nuntă merge la biserică unde are loc cununia. O parte dintre nuntași asistă la cununie, iar alții cântă și joacă.

De la biserică întreaga nuntă se îndreaptă spre casa mirelui, având în frunte mirii. La fiecare colț nuntașii se opresc, cânta și joacă. Ajunși la casa mirelui, înainte de a intra în curte, mirii sunt întâmpinați de soacra mare cu pâine și sare, simbol al bunăstării și belșugului. Până în mijlocul curții mirii merg pe o pânză albă țesută, iar acolo mireasa se urcă pe o masă, i se dă un ciur cu boabe de grâu și porumb și începe să cearnă și să le arunce în toate părțile, după care aruncă ciurul peste cap. Ritualul acesta semnifică dorința ca tinerii să aibă în viață tot ce le trebuie, să fie oameni harnici. După ce mireasa se dă jos de pe masă, soacra mare îi va lega pe miri cu o "brăciră" și îi va duce în casă, mergând tot pe pânză albă ceea ce semnifică legătura ce trebuie să existe între ei.

După toate aceste ritualuri se servește masa de prânz. În fruntea mesei se află mirii, nașii, giverii și în continuare ceilalți nuntași. Se servesc mâncăruri alese: supă de pasăre, sarmale, friptură de porc și vită, prăjituri și bineînțeles "răchie dă prună", vin sau bere. În timpul mesei se discută, se spun glume. De exemplu unul dintre meseni caracteriza astfel masa: "Mîncarea o fost tare bună; tăițăii ne-or fript la limbă și or fost așa de mici de parcă or fost tăiați cu toporul. Sarmalii or fost bune, dar nu am găsit nici o bucățică de carne în ele, iar friptura o fost așa de tare că abia am tăiat-o. Bună o fost doar băutura, dar nici aia nu o stat în gură."

Desigur că această prezentare stârnește râsul și voia bună.

După ce au servit prânzul nuntașii ies afară și încep să-și petreacă și să danseze până seara târziu. La joc vin și neinvitații care privesc și bineînțeles dansează și sunt serviți și ei cu prăjituri și băutură. Pe la ora zece nuntașii intră la masă și se servește cina. Aceasta este mai scurtă decât prânzul și conține papricaș de vită sau pasăre, sau ciorbă, sarmale, prăjitură și băutură.

După cină are loc "jocul cinerii" (jocul miresei). Cei care joacă mireasa plătesc o anumită sumă de bani, restul nuntașilor privesc, unii strigă:

"Cine are bani o joacă
Pă cinăra boboloacă,
Cine nu, stă înapoi
Și se uită rău la noi."

După "jocul cinerii" urmează ritualul "cinstelor". Strigatul cinstelor are un farmec deosebit. Câte un reprezentant din fiecare familie trece pe la miri pentru a-i "cinsti" cu bani sau daruri, unul dintre nuntași mai glumeț și mai guraliv sau chiar nașul începe să comenteze cinstele primite.

De exemplu darul adus de un șofer: "Cemătoriu nostru Ion cinstește mirii cu 300 lei și o față de masă lucrată de nevasta lui. Nu știu de unde or fi banii, dar tare miroase a benzină, sigur că-i are din ciubuc. Să trăiască, la mulți ani!"

Bineînțeles că nimeni nu se supără, iar cei care strigă cinstele satirizează totuși unele slăbiciuni ale oamenilor, care spuse în glumă nu supără pe nimeni, ba chiar îi amuză pe cei în cauză.

După "cinste", mireasa își schimbă îmbrăcămintea adică șlăierul este înlocuit cu conciu și opregul cu două cotrânțe, care semnifică trecerea miresei în rândul nevestelor.

Începînd cu anii 1960 - 1962 miresele nu se mai îmbracă în ziua nunții în costum popular, ci în rochie, dar luni dimineața mireasa se mai îmbracă în poale cu două cotrânțe și concii pe cap.

Una dintre cele mai apropiate prietene ale miresei îi despletește părul și o piaptănă, alegându-i cărarea cu un bănuț de argint, ceea ce semnifică un drum drept în viață. Până acum mireasa purta părul în cozi împletite, iar de acum îl va purta strâns într-un coc la spate.

"Învălitul" marchează momentul în care mireasa nu mai stă în rândul fetelor, ci trece cu timiditate în rândul nevestelor.

Dimineața nuntașii merg "la fântână" (fântâna din mijlocul satului) și mirii duc o găleată. Ajunși aici, mirele îi va turna miresei apă cu "ciocul" (polonicul) pentru a se spăla. Mireasa va turna apoi apa ca să se spele mirele, nașii și "giverii". "Udatul" este simbol al fertilității, rodniceii și bunăstării. De la fântână se duc în fața Căminului Cultural unde joacă perinița. Mireasa cu o pernă în mână este în mijlocul cercului făcut de nuntași și alege pe cineva, se duc în mijloc și se sărută. Perina rămâne la cel ales și astfel jocul continuă. Mai joacă puțin și pleacă să-l ducă pe "nănașu" acasă. Odată cu aceasta se sfârșește și nunta, urmând ca a doua zi nuntașii să povestească cele văzute și auzite la nuntă.

3. Obiceiuri de înmormântare

În cadrul obiceiurilor legate de viața individului, ceremonialul de înmormântare prezintă o reculegere interiorizată în fața morții, ca un inevitabil act final al unui proces firesc, dat o dată cu viața, deci nu provoacă o zguduire mai mare decât oricare alt fenomen al vieții. Acest lucru este confirmat de obiceiurile care se practică la înmormântare. Remarcăm faptul că ceremonialul funerar, departe de a consemna doar scoaterea defunctului din cadrul grupului, are totodată și menirea de a conserva memoria acestuia. Se ajunge astfel la concepția unei legături permanente între generațiile trecute, prezente și viitoare; aceste elemente sunt după părerea noastră subliniate și în cadrul ceremonialului funerar.

Marea despărțire este considerată un moment de sfâșietoare durere pentru familie și pentru comunitate, căci, în afară de pierderea definitivă a unei ființe dragi sau, pur și simplu a unui cunoscut, se reamintește fiecăruia că viața nu este nemuritoare în formele ei individuale. Dar, acest adevăr absolut se află încadrat în concepția populară a continuității omului, a neamului și a comunității, din această lume în cealaltă. De aceea, din moment ce omul și-a dat duhul, familia și comunitatea îndeplinesc ceremonialul transmis din vechime, din strămoși în strămoși, pentru că această continuitate să nu fie zdruncinată, să nu fie frântă, căci atunci sufletul celui decedat nu-și va găsi odihna acolo, în lumea cealaltă și, prin aceasta cei rămași în lumea de pe pământ vor avea tulburări, vor avea tulburată odihna, liniștea.

Există câteva etape distincte în desfășurarea ceremonialului înmormântării:

I. Pregătirea mortului

1. lumina din mână
2. spălatul
3. punerea pe masă
4. priveghiul
5. zorile
6. punerea în sicriu

II. Drumul mortului de acasă la "mormânt" (cimitir)

1. plecarea din casă
2. "hoginile"
3. popasul din biserică
4. înmormântarea

III. Pomenile - izvoarele

1. În mâna dreaptă a celui care trage să moară, se pune, aprinsă o lumânare. În jurul lumânării se pune o bucată de pânză albă cu un ban pe ea. Mâna dreaptă, cea cu lumânarea, trebuie ținută de un membru al familiei, sau de cineva apropiat, pentru ca nu cumva să cadă lumânarea din mână și muribundul să

moară fără lumânare. Este păcat mare să moară cineva fără lumânare. În acest caz trebuie să-i faci "dezlegarea mortului". De la această lumânare se aprind lumânările la toate pomenile, timp de un an de zile.

Dacă după terminarea anului a mai rămas din lumânare, ea va fi dusă la cimitir și va fi pusă lângă cruce și lăsată să ardă până la epuizare.

În timp ce mortul este în casă, oglinzile sunt acoperite cu pânză și ceasurile se vor opri.

2. Spălatul

Dacă persoana decedată este bărbat, va fi spălat de un bărbat, iar dacă este femeie, va fi spălată de o femeie. Cel care a spălat mortul nu are voie să participe la pregătirea pomenii.

3. Punerea pe masă

Cel care a ieșit din rândul oamenilor este îmbrăcat în haine dinainte pregătite și este așezat întins pe masă. Pe masă se pun cearșafuri, "ponevi" (cilimuri) și peste se pune o scândură învelită în pânză albă. Pe scândură se pune o "șcergură" țesută, așezată de-a latul mesei, capetele atârând. Pe scândură se va pune mortul și sub cap i se va pune o perină, special pregătită. Măinile mortului sunt așezate cruciș pe piept și se învelesc într-o batistă.

Pe picioarele mortului se pune o farfurie în care se află o lumânare numită "stat", o seceră și o cruce. I se pun mortului în sân 44 de bănuți pentru ducerea la bun sfârșit a mării sale călătorii, căci se crede că trebuie să plătească toate vămile întâlnite în cale. Mortul se va acoperi cu o pânză numită "sălie". mortul nu trebuie să fie lăsat singur.

În prima zi câteva femei stând cu el vor "alege grâul" (selecționează). Clopotele dând vestea că a murit cineva în sat, consătenele vin "cu împrumutul" (într-o farfurie aduc făină și farfuria se pune într-un batic) și tot acum îi vor aduce mortului flori, bani, care se vor pune împrejurul lui pe masă.

Trei zile mortul stă pe masă și apoi este așezat în "copârșeu" (sicriu).

Din clipa în care omul și-a dat sufletul, de-a lungul întregului ceremonial, cei apropiați "se cântă" după el în mod spontan.

4. Priveghiul

Priveghiul se ține două nopți și se face pentru a nu lăsa mortul singur. Participanții la priveghi sunt membrii familiei, prietenii, rudele, cunoștințele, chiar și persoane străine. Cei veniți să privegheze mortul, cu excepția membrilor familiei, joacă cărți, poartă discuții, ale căror subiecte sunt în afara situației în care se află.

5. Zorile

În zorii zilei când mortul va fi înmormântat, după terminarea priveghiului, se cântă "zorile". Prin vocile bocitoarelor mortul își va lua rămas bun de la toți cei dragi asigurându-i că va fi alături de ei în orice împrejurare.

"Zorilor, surorilor (bis)

Nu grăbiți d-a răsări,

Până X nu s-o grăbi

Ziua bună el să-și ieie

De la taică, de la maică,

De la frați, de la surori

Și de la a lui soție,

De la copilașii lui,

De la neamuri și vecini."

Cântecul exprimă cunoscuta comunicare dintre om și natură. Apariția soarelui simbolizează triumful vieții,

6. Punerea în sicriu

Sunt aici câteva obiceiuri legate de credința în strigoi. Multe obiceiuri arată că, în concepția populară tradițională, între lumea celor vii și a celor morți există o legătură și că poporul se teme numai de cei morți care se puteau face strigoi. Împotriva revenirii lor se folosesc o serie de practici ca: ungerea sicriului cu usturoi, înconjurarea sicriului cu spini, pentru ca mortul să fie împiedicat să mai iasă de acolo, presărarea macului în sicriu și pe drum până la cimitir pentru ca mortul să-l numere și să uite astfel de revenire în lumea părăsită de el. Se pun în sicriu dulciuri, bani, pentru a fi duse dincolo, în lumea cealaltă, celor dragi. Uneori, spre a fi în mai mare siguranță, mortul se înțeapă în inimă cu un ac înroșit în foc.

Imediat după plecarea mortului din casă, se răstoarnă masa, se sparge oala în care a fost lumânarea, pentru ca să nu mai moară nimeni din familie.

În concepția populară moartea, este o forță supranaturală dar oarbă, deci ușor de păcălit.

II. Drumul mortului de acasă la "mormânt" (cimitir)

1. Plecarea din casă:

Mortul este scos din casă cu capul înainte, sicriul fiind purtat pe brațe. În casă se răstoarnă masa și se sparge oala cu lumânarea.

2. "hoginile"

Pe drumul de acasă până la biserică, mortul este condus de familie, rude, prieteni, săteni și pe acest drum cortegiul se oprește de atâtea ori câte răscruci apar în cale și acolo unde se opresc cu mortul, o femeie care va duce "oala", va turna apă. Aceste opriri se numesc "hoginile" mortului.

3. Popasul la biserică

În biserică se face slujba mortului, după care, înainte de a fi scos din biserică i se dă mortului sărutarea de pe urmă (prima sărutare de pe urmă i s-a dat acasă, înainte de plecare). În drum spre "mormânt" se continuă "hoginile" mortului.

4. Însmormântarea

După ce mortul este coborât în groapă, se aruncă peste el florile ce au fost aduse de oameni și fiecare participant va arunca câte o bucătică de pământ și bani. Gropașilor li se dau colaci peste mormânt și "șcerguri" sau "cârpe". Se fac atâția colaci câți gropași sunt, plus unul, "dă vamă", care se împarte bucățele celor de față.

III. Pomenile - izvoarele

După însmormântare, la întoarcere acasă, nimeni nu are voie să se mai uite înapoi. Acasă se face pomana, pentru mort. Pomenile sunt rânduite astfel: în ziua însmormântării, la trei zile, la nouă zile, la șase săptămâni, la o jumătate de an și la un an.

Din ziua în care a murit, timp de 42 zile, o fetiță "îi trage apa". După șase săptămâni, o bătrână însoțită de această fetiță merg la Timiș unde "slobod izvorul". Într-o cutiuță de carton se pun lumânări, covrigi pe două bețișoare. Li se dă drumul pe apă, iar dacă se oprește, se crede că duhurile rele au oprit-o și atunci se aruncă bani în apă. Tot în ziua când se împlinesc șase săptămâni, se face parastas la biserică și cineva din familie va duce apă la trei case diferite.

Aceste obiceiuri au fost și se păstrează și astăzi, pentru că oamenii din popor cred că există dincolo o altă lume, de aceea îi dau mortului tot ce se cuvine și tot ce ar putea să folosească și în viață. Mortului i se dau haine "dă pomană", de obicei atunci când i se pun pomenile. La șase săptămâni se dă "dă pomană" o masă încărcată cu bucate care sunt gătite pentru pomană. Această masă se dă de obicei unui membru al familiei.

Cultul pentru morți este puternic în părțile acestea, cei dispăruți fiind socotiți ca apărători ai casei, transformați în duhuri bune, care văd și cunosc tot ce se întâmplă în casă.